

Endrike Astola Gallastegi Beizu

*Elgeta, Gipuzkoa
(1932-2023)*

Aurkibidea

Biografia

Aixolaerrekako Ibutx baserrian jaiotakoa. Gazterik Beizu baserrira joan zen familia guztia bizi izatera. Ezkongabea, bizi guztian artzain ibilitakoa. Hasieran Beizun bertan ibili zen, eta Azula hustu zenean, bertara joan zen; anaia Beizun geratu zen. Oso kontalari ona. Bergarako eta Elgetako ahozko ondarea jasotzeko proiektuetan hartu du parte.

Zintak

ELG-005

- **Proiektua:** Deba Eskualdeko Ahotsak - Elgeta.
- **Elkarrizketatzailea(k):** Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2004-12-31
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Sarasua Aranberri, Asier
- **Transkribatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane

ELG-006

- **Proiektua:** Deba Eskualdeko Ahotsak - Elgeta.
- **Elkarrizketatzailea(k):** Sarasua Aranberri, Asier
- **Data:** 2004-12-31
- **Iraupena:** 44 min
- **Euskarria:** MiniDV

ELG-072

- **Proiektua:** Artzantza Bergaran
- **Elkarrizketatzailea(k):** Olañeta, Amaia - Urkiola, Argiñe
- **Data:** 1989-05-01
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Alberdi Bilbao, Itziar
- **Emalea:** Bergarako Udala

Pasarteak

1. Gari-jotzea eta galafariak

- **Erref:** ELG-005/002
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:22:15. **Bukatu:** 00:23:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

<p>Garia auzolanean egiten zen: bai gari-ebateak, bai gari-jotzeak... Ondoren galafaria egiten zen, ospakizun moduko afaria. Gari-jotzea oso gogorra zen, zikina, beroarekin egin behar</p>

Transkripzioa

- Eta izenik bazekan? Gari-jote afarixa edo deitzen jakon?
- Bai, hori... Bai, gari-jote afarixa, galafarixa.
- Galafarixa?
- Bai, bai, galafarixa.
- Holan, auzolanean eta gauza asko [eingo zan], ezta?
- Bai, auzolanean eitten zan. Auzolanean eitten zan.
- Garixa eta beste gauza asko, ez?
- Bai. Lantzian etxe batekua jo, lantzian etxe bat... Gero hara... Bata bestiai lagunduta eitten zan auzolanean. Ebaten be bai. Ebaten be... Ba, lehelengo

heltzen zian etxe batian igual, ta geruao bestian. Ta zenbat eta altuauan geruao. Azkenengo hemen heltzen zian garixak. Ta lehelengo behekuak ebatera nobera jua bihar behera; ta gero behekuak etortzen zian gora azkenian gari-ebatera. Ta gero jotera iguala. Lehenengo hasten zian leku baten, ta etxe morduak bata bestiari lagundu ta gari-jotia. Baiña gari-jotia lan txarra zan. Puo! Beruakin in biharrekua; berua komeni izeten zan beti gari-joteko. Ta beruakin hautsa ta zikiña eukitzen zaben, ta bof! Izardixa ta jo-ta hautsak be erreta ibiltzen giñan. Txarra gari-jotia; neri gutxien gustau jatan ofiziua. Gari-jotia baiña txarraorik bapez. Oin, atzenian, ba, afaldu ta juergia ta ondo. Baiña ordu batzuk txarrak pasau bihar.

2. Lurretia. Aldats handiko inguruetan, lurra gora ekarri behar

- **Erref:** ELG-005/003
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:23:30. **Bukatu:** 00:25:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

<p>Lurretia ere auzolanean egiten zen. Sorobarrenean otarrak lurrez bete, eta sorogoenean hustu. Aldapak beherantz eramaten du lurra, eta igo egin behar da. Sasoi batean, ganadua ere erabili izan zuten. Ganadua beti goitik behera, eta, polea baten bidez, lera goraka igotzen zen, lurrez beteta. Euren baserri inguruan aldats gogorak daude, eta urtero egin behar izaten zuten.</p>

Transkripzioa

- Eta, holan, auzolanian, beste zeoze eitten zan? Lurretia, [...], edo...
- Bai, lurretia-ta bai, lurretia eitten zan. Lurretia... Aldapetan, lurra beti goldiakin-ta beti labratzen-ta behera juaten da, ba? Ta lurretia eitten zan auzolanian. Baiña hori nik gutxi ezautu dot; nere aurretik gehixao. Bai, nere aurretik --gero be bai, e? Baiña nere aurretik-- asko esaten eben lurretia eitten zala, ba, auzolanian asko.
- Eta ze, zelan eitten zan?
- Zestoka, lur-zestuekin. Barrenian batzuek, lur-zesto txikixak, ba, [zerao] izaten dia, zumitzezko zestuak, ta halakuak betetzen batzuk solo-barrenian. Ta beste batzuk bizkarrian hartu ta solo-guenera ekarten.
- Hartu ta bota?
- Bai.
- Han guenian bota. Bai. Hori...
- Beti... Holan, burdixekin edo [ez zeuan...]?
- Bai, batzuek... Ez, gero bai. Gero bai. Guk geuk Beizun be altxatzen giñuan lurra, baiña ganauekin. Behetik gora ganauak, edo... ganauak goittik behera, ta behetik gora lurra, leria, [narrian]. Han betetzen zan barrenian, "ta ta!" Guenera etortzen zan, leriori kabliakin, e! Poleakin. Alde batian ganauak goittik behera, ta [bestia] betik gora. [Lleatzen] zanian ganauak geratu, "ta ta!" Errez [...] makilla bat ekan, egur bat, sartuta; drast! eta golpian [...] zan guenian, ta atzera behera.
- Orduan, poleia goixan ipini ta ganaua goittik behera beti?
- Ganaua goittik behera. Ganaua errez faten zan goittik behera, ta betik gora lurra be edarto. Lur morduak. Zestoka hogeta hamar zestotan ta

berrogeittan be altxau ez hainbeste lur! Ezta berrogeittan bez! Lur mordua altxatzen zan.

- Bai, ze hamen aldapia asko eta...

- Bai, aldapia asko, ta lurra altxau bihar asko. Asko [...] lurra altxatzen hara. Urtero eittia komeni, ta urte batzuetan girorik ez dauelako, bustixa dalako edo ezin in, ta hurrengo urtian gehixao altxau bihar gero! Ta solo-barrenian lur pillia, ta solo-guenian gastau eitten zan. Bai, hori bai. Oin, gero atzenian, ba, labratzia gutxittu zan, ta labratzia gutxittu zanian, ba, zelaixan ez da lurrik faten behera, ta zelaixa geldi.

3. Mugak eta mugarteak

- **Erref:** ELG-005/004
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:25:35. **Bukatu:** 00:27:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Mugak ere zaindu egin behar izaten ziren. Baserri askota, lurra lautzeko, derrigorrezkoa zen mugak ipintzea. Zenbat eta muga gutxiago, saila handiagoa, eta labratzeko hobeto. Sail txikietan laiak behar; sail handietan goldarekin. Plaentzian muga gehiago; gari-azau pare bat besterik ez zirela lortzen sail horretan.

Transkripzioa

- Mugak-eta be bai zaindu ein bihar izaten ziran edo...?

- Bai, horrek mugok [eozen]... Zera, mugak esan gurako dozu maillak, ezta? Horrek, bai.

- Bai, zelan deitzen detsazue? [...] edo...?

- Bai, mugia, mugia esaten dotsau guk. Baiña beste batzuk mujoiai esaten dotse mugia. Bai. Ta mujoiak, ba, zainddu ein bihar, baiña mugia be zainddu ein bihar izeten zan. Mugak [erezen] apropos eindda lautzeko terrenua. Goiko sailla solo bat. Plaentxian dao hori asko. Plaentxian dana aldapia da, ta han mugarik ez baleo, han ezin leike lurrik be egon. Ta [harek] mugekin, ba, goiko guenekua be hara etortzen da, ta han altxatzeko hurrian, ta lautu eitten da solua.

- Eta zaindu eitten ziran mugak?

- Bai, bai.

- Urtero-urtero...

- Bai, bai. Horrek mugok, apropos ifinitakuak izango zian horrek mugok, zertzeko, lautzeko terrenuak.

- Hamen be...

- Hemen muga gutxi, e! Sail haundixak hemen muga barik.

- Bai?

- Bai. Beizun be, jo-ta etxian hasi ta beheko barrenera kriston fanaldixa ta mugarik bape barik. Ta hemen Azulan be, ba, mugak, bat hementxe [...] dao, baiña ostian gutxi hemen be mugak. Mugarik barik izaten da labratzeko alde haundixa. Beti mugak [daukazun] lekuan pusketaka ein bihar dozu; ta bestia "bra-bra", fan ta fan ta fan ta... gero, atzenian, lurra altxatzeko lan luziaua, baiña sail hobia sail haundixan lana eitteko.

- Bai, txikixan batzutan golderik sartu be ez, ta laixekin edo...

- Bai, bai, bai. Laixekin esaten eben lehenao, nik ez dot laixekin ezautu. Ni

umia nitzan denporan eitten zan laixetan, baiña nik neuk ez dot holan laixetan iñor ikusi be ein. Baiña laixetan, bai, lehenao laixetan eitten zan. Horrek muga-bittarte solo txiki-txikixok be dana laixekin. Plaentxian esaten dabe solo bat euela, ba, hiru edo lau laixakada eittekoa bakarrik. Ta garixa, batzuk esaten dabe, ba, azaua esaten dotse eskutakada bat edo holako zera, ta beste batzuk hiru azau eitten ziala, bat eitten zala... Ez dakit zenbat izengo dan. Plaentxian, esaten dabe hori. Solua txikixa izen biherko zan!

- Hiru azao eitteko...

- Joe, solo txikixa izen biherko zan. Ba, holako gauzak, antziñako historixak badia.

4. Ume-umetatik ikasi zuen artzain lana; lana baino, zaletasuna

- **Erref:** ELG-005/005
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:27:45. **Bukatu:** 00:29:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Baserriko lanen artean gehien gustatzen zaiona, ardiak. Txikitatik izan du zaletasun hori, ume-umetatik. Ardiak lan asko dauka; ez dirudi, baina horretan ibili ez denak ez daki zenbat lan duen. Etxean ikasi zuen, mutikotan. Lehenengo ardiak batzen, eta 14-15 urte zituela, gaztak egiten.</p>

Transkripzioa

- Eta esan dozu gitxien garixa gustatzen jatzula, gari-jotia eta, eta gehixen ardixak...

- Bai, neri ardixak gehixen.

- Txikittatik?

- Bai, nik eskolatik urten neban ezkerro ardixetara fateko beti gustora, beti gustora. Ta armerixan ibili nintzanian, ba, taillarrian pixkaten, eitten neban egunez, ba, ez giñuan guk ordurik eukitzen, e! Bittartia daonian. Lau ordu badaoz, lau ordu, ta bi badaoz, bi. Baiña nik urtendakuan handik be jo-ta ño! ardixetara gustora.

- Gustora...

- Gustora. Beti horixe biziua euki dot.

- Biharra baiño gehixao afiziñua...

- Bai, afiziñua, afiziñua. Afiziñua. Ta afiziñua euki dot, baiña ardixak bihar asko dauka, e! Askok! Ardixa... Iñok ez daki ardixan barri aprobau ez dabenak. Aldemenetik ikusten dabe pastoria igual ardixak zaintzen, "Jo, hori ederki jaok". Bai. Gero etxera fandakuan auskalo zenbat bihar.

- Ta ikasi, zelan ikasi zenduaz bihar guztiak-eta ardixen inguruak? Aittakin? Edo...?

- Buo... Bai, etxian, aitta ta ama ta... gaztaiak eittiak eta danak. Ta ardixak batzen lehenengo mutikotan, txikittatik ardixei esnia batzen. [Ba, aittak eta]... Hori erreza da ikesteko; afiziñua badaukazu, aguro ikesten da, aguro. Ta gero, gaztaiak eitten be, ba, mutikotatik. Nik hamalau-hamabost urte nekazanian, ba, etxian gaztaiak egunero eitten zian, ta, ba, segiduan ikesitta noberak be. Ta [harrezkeroittiok] bakarrik, makiña bat urtian bakarrik.

5. Sei hilabetez lan gutxi, baina beste sei hilabetez asko

- **Erref:** ELG-005/006
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:29:10. **Bukatu:** 00:30:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Ardiak sei hilabetez lan asko ematen du, eta beste sei hilabetez gutxi. Ekainetik urtarrilera, jaten eman besterik ez. Urtariletik aurrera, bildotsak jaiotzen hasten dira, eta hortik aurrera lan asko. Bildotsak jaiotzen hasten direnean, gauz ere lan egin behar, lau-bost aldiz jaiki behar; lagundu ere egin behar izaten zaie ardiei.</p>

Transkripzioa

- Eta biharra zein da, holan, egunero ardixak daken biharra? Holan, goixian hasi eta gaberarte zein da...?

- Bueno, oin momentuan, ardixak eukitzen dau sei hillebetian bihar asko ta sei edo... bost hillebetian hor, bost edo sei hillebetian asko biharra. Ta, gero, beste bost edo sei hillebetian edo zazpitan ez dau... gutxiao eukitzen dau. Oin, fan daneko juliuan lehelenetik hona zaindu bakarrik bihar dabe. Zaindu edo, ba, larria... nun dauen pastua haraxe eruan. Ta jan erein ta oin gutxi bihar dabe. Baiña oin bildotsak jaiotzen hasi bihar [da] datorren astian edo; hemendik zortzi-hamar egunero jaiotzen hasiko dia. Ta bildotsak jaiotzen hasitakuan, gabian be jaiki in bihar da. Bestela, parto txarra badake, in eziñik edo, akabau be igual eitten dia ta bildotsak itto edo... Ta noberak lagundu parto txarra badake, ta jaiki ein bihar da gabian be. Ta batzuetan, bildots asko jaiotzeko duenian, gabian be igual jaiki bihar hiru edo lau bidar be igual. Jaiki ta ya nobedadia sentiduta ikusten dozuz igual, ta "bildotsa eitteko jaozak". Ta "Ño! Jaikitzen ez banok, akabauko dok", ta berriro be jaiki, ta berriro be jaiki. Ta edurra bada be bai. Ta beste batzutan, ba, baten. Ta normala baten jaikitzia da gabian, baiña bildotsak jaiotzen dian denporan, ba, lo gutxi inda ibili bihar. Ta gero, bildotsa jaiotakuan berriro, ba, hazi arte laguntasun haundixa bihar dabe. Bikixa eitten dabe oin asko, lehenao bat eitten zaben.

6. Bildotsak jaio orduko, zaindu egin behar

- **Erref:** ELG-005/007
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:30:30. **Bukatu:** 00:32:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Lehen ardiek bildots bakarra izaten zuten; orain hobeto gobernatzen dira, eta sarri bi izaten dituzte. Horrelakoetan lagundu egin behar izaten zaie. Jaiotzen direnean, amari miazteko eman behar. Amak ez baditu miazkatzen, ez ditu gero onartuko, eta bakarrari emango dio esnea.</p>

Transkripzioa

- Ta, gero, bildotsak jaiotakuan berriro, ba, hazi arte laguntasun haundixa bihar dabe. Bikixa eitten dabe oin asko; lehenao bat eitten zaben. Ni mutikua nitzanian, bat eta batek-eta eitten zittuen bikixak, ardi batek urtian, igual, ta horixe. Ta oin, berriz, erdixak baiño gehixaok eitten dittue bi. Ta hori da hobetua gobernatzan dialako, bi ittia. Lehenao gutxi gobernatzan zan, pentsua-ta gutxi, ta orduan bildots bikin gutxi jaiotzen zan.
- Orduan, zenbat eta hobeto gobernau ardixa...
- Bai. Hobeto gobernau ta bi gehixaok eukitzen dittue, ta hiru be bai batzuk. Ta, ba, gero bikixa eitten dabenai-ta be, ba, euki bihar dozu atenziño haundixa. Ba, jaiotzen dan denporan euki bihar da erreparo haundixa. Bat eitten dau ardixak eta beste bat eitten hasten da, eta bestia eitten daon denporan lehelengo jaiotakua jaiki ta... Horrek umien moduan ez dia egoten, horrek aguro fan eitten dia! Ta bata jaiotzen ta bestia jaiki ta han zihar. Ta gero amiak ez dau ikusten, ta ezautu ez dau eitten gero. Ta nobera egon ezkerro jaiotzen danian, "da!", aurrekaldera eruan berari ta miaztu --mieztu eitten dabe, txupau eitten dabe horrek beren lohixa--, ta ha miezten-ta eukitzen badozu, bixak miezten badittu, bixak maittatzan dittu. Ta bata miezten badau, bata bakarrik. Bai. Han berak haintxe zumua hartzen dotse miazten daben zerien.
- Usaiña edo...
- Bai, usaiña ta sustantzia handik [...] dabe. Bai. Ta horrek erreparo haundixa euki bihar [dau] bi eitteko, bestela bata maitte ta bestia ez, ta gero, ba, batai emuten dotse esnia ta bestiai ez ta gero, ba, norberak besten baten esnia-edo maneja bihar, bestela akabau eitten da gosiak. Eta lan haundixa eukitzen dabe bikixak. Ta lehenao biki gutxi zan, baiña oin, ene! bikixa aumentauta dao ta...

7. Ardiak beti du lan handia: lehenengo bildotsak zaindu behar, eta gero gazta egin behar

- **Erref:** ELG-005/008
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:32:05. **Bukatu:** 00:34:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Ardiak ondo gobernatuz gero, bildotsak berehala hazten dira, eta hiru aстера saldu egiten dira. Bildotsak salduz gero, gero gazta egin behar, eta horrek ere lan handia dakar: gazta egin, eta ondu, eta saldu... Behin udaberrietik aurrera, eguna luzatu egiten da, eta ardiak ilundu arte ezin dira batu.</p>

Transkripzioa

Gero bildotsa saldutakuan berriro... Bildotsa aguro hazten da. Ardixa ondo gobernatzan badozu, hiru-lau astekin saldu ein bihar dozu bildotsa. Ta bildotsa saldutakuan esnia batu bihar, ta esnia batu ezkerro, gaztaia ein bihar. Hemen ez dao slatzerik eta; hona ez dator iñor esnetara ta, ba, gaztaia ein bihar. Ta gaztaia ein ezkerro... gaztaiak be lan asko dauka! Gaztaia ittia bakarrik ez da! Gero hari... ha... bestela formia kanbixau eitten jako, ta buelta emun biguna daon artian. Ta gero, garbittu ur-

epelakin ta sikatu ta atzera buelta emunda ifini ta horrek asko ein bihar jakoz gaztaiai. Ta gaztaiak lan asko dauka! Asko! Gero, ba, [azkenian] preziaua ona eukitzen dau gaztaiak, baiña bihar asko! Bai. Ta oin letxeruak... [puntuetan]-ta bizi dian pastoriak-eta, ba, letxeruei saltzen dotse esnia ta merke saltzen dabe, baiña harek libre dao. Ardixak batu ta segiduan libre; zerik, gaztaia eitten biharrik be ez, ta garbitzen be ez ta... bentaja haundixa eukitzen dabe hortan. Oin, dirua gutxiao hartzen dabe, baiña eroso. Guk, berriro, kristonak ein bihar! Gabian ardixak batu orduko illuntzian... udan, badakizu, illundu berandu eitten dau, hamarretan illuntzen dau, ta San Juanak artian-edo [ardixak] batu eitten [...] esnia, ta eguna luzia. Ta illuntzian euzkixakin ardixak jaten egoten dia freskuran illuntzian; euzkixakin ez dabe jaten egunez. Ta illuntzian berandu erretirau bihar etxera be, jan deiken kanpuen. Ta gero, berandu erretiratzen badozuz, berandu batzen dozuz, ta gero gabian gaztaiak berandu ein bihar. Ta goixian eguna goixao argitzen dau ta goixao jaiki bihar berriro. Jo! Nik in dittut hemen oin hoge bat urte-ta: gabian hamabixetan ohera, hortxe, hamabixak hortxe. Dio! "Hamabixetarako fango ahal nok! Hamabixetarako fango ahal nok ohera!" haixe. Ta destajuan haintxe gaztaiak in ta biharrak itten. Ta hamabixetarako ohera ta goizian seiretan tinbria. Ta jo-ta jaiki ta aide! Bestela, goizian ordu-erdi gehixao eitten badozu, egun guztian harrapau ezindda orduik! Ezin harrapau. Egun guztian, goizian ordu-erdi galtzen bada, akabo, egun guztian atzeratuta, egun guztian atzeratuta. Kontrolian dabillen personiak, badakizu, makiñiai segitzen ez badotsa, han hanka eitten... aurrera faten da orduak. Ta iguala. Ardixak be lana asko dauka. Enee!

8. Ardiei ilea mozten

- **Erref:** ELG-005/009
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:34:40. **Bukatu:** 00:37:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Behin ekaina orduko, ardiak moztu egin behar izaten dira. Makinak ere badaude, baina artaziekin hobeto egiten da, ilea luzetxeago geratzen zaielako. Endrikek 224 ardi ere izan ditu inoiz, eta eskuz mozten zituen denak. 6 egunean denak moztu zituen. Barruan mozten dira, errazagoa delako.</p>

Transkripzioa

- Ta ekiñaldi haundixa eukitzen dabe artaziekin mozten. Makiñiakin mozten dittue oin, elektrikuak badare, ta neu be pruebia eindda nao hemen, baiña ez dot gura. Hondoraotik mozten dau; hondoreittik mozten dau, ta gero mendira botatzen bada, hoztu eitten da. Norbera narru-gorrixan jartzia moduan. Ta pixkat artaziekin, guraixiekin, artaziekin, guk altuaotik mozten dou, ta altuaotik mozten dana, ba, ha... ulia geratu itten jako hari, ta ha ez da hozten bestien moduan. Eurixa eitten badau be bota eitten dau uliak eta alde haundixa eukitzen dau. Ta...

- Moztu zelan eitten da?

- E?

- Moztu zelan eitten da?

- Moztu zerian... Lehelengo hankekin gora ifini ardixa, ta tripa-azpixa [...] lehelengo; ta tripa-azpixa moztutakuan, hankak lotu. Hankak lotu sokiakin

ta, gero, alde bata lehelengo, gero bestekaldia, buelta emun ta...

- Atzetik aurrera edo...?

- Bai, atzetik aurrera, atzetik aurrera. Batzuk aurretik be moztan dabe, e! Baiña atzetik aurrera dake eria. Bai, ni ardi asko moztuta nao. Guk euki giñuzen, gehixen euki giñuzenian, bueno, hor Beizun eukitzen giñuzen berrehun ta hogeta lau, gehixen euki [giñuzenian]. Ta bakar-bakarrik astebetian moztu nittuan danak. Neuk. Goizian ekin... Goizian, lehenengo, Azkonabittara juaten zian gabian, ta goixian handik bajatu ta esnia batu. Ta gero, ba, orduan aitta ta ama-ta bizi zian ta harek gaztaiok ein, ta nik egun guztia ardixak moztan. Sei egunian berrehun ta hogeta lau moztu nittuan. Ta artazikada asko eukitzen dau, e! Artazixak be haundixak daukouz, baiña asko eukitzen dau ardixak!

- Eta nun moztan zian? [Hor] kanpuan edo...?

- Bai, e...

- ... edo [barruan] edo...?

- Ez, kanpuen. Barruan. Barruan.

- Barruan?

- Barruan. Barruan, ta, holan, lokal txiki samarrian eukitzen giñuzen, bestela ardixa urrin faten da, ta ekartzeko ta. Lantzian kuadrilla bat sartu ta, lokal txiki samarrian, ta... Gero, ba, orduan denporan eitten giñuan holako... ba! Honen alturako bat-edo, bankua ipinita. Ta ha hartu ta hara altzau. Ta tripa-bia moztutakuan hankak lotu, ta norbera makurtu gutxiao inda mozteko. Baiña txarraua zan. Nik orduan denporan neke asko gehixao hartzen naben ardi-moztan. Hara altzatzen be ardixak pisu asko; gero, beti forma baten norbera egon bihar, beti gerrixa forma baten. Ta oin diferente eitten dot. Oin lurrian. Bota behian plastiko bat-edo, ta "ta!" bueltau ta altzau biharrik be ez gora ta gero norbera nahi bada belauniko, nahi bada makurtuta, nahi bada alde batera, nahi bada bestera, ta ginasia gehixao gorputzak eta gutxiao kantsatzen da.

- Bai, e?

- Bai.

- Gu lehenao beti bankuen. Gure aittak be bai, ta guk be bai, ta txarrao, neke gehixao hartzen giñuan asko be. Oin, geñera, ardixak altzau be ez giñukez eingo bankura! Lehenao baiño ardi astunauak oin, ta geuk indar gutxiao! Egixa da hori, e! Bai, oingo ardixak, joe, larogei killo igual eukitzen dittue, ta hirurogeta hamar be bai, ta harek [ebaten...] altzatzeko...

- Eta lehen ez zeuan holako ardirik?

- Lehenao ardixak txikixauak, berrogei killo edo berrogeta bost, ta errezao altzau ardixa.

9. Ardi klaseak, lehengoak eta oraingoak

- **Erref:** ELG-005/010
- **Iraupena:** 0:03:05. **Hasi:** 00:37:40. **Bukatu:** 00:40:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Ardiak asko aldatu dira. Orain handiagoak dira, eta hobeto gobernatzen dira. Lehengoak burua garbi-garbi izaten zuten, eta oraingoak iletsua. Kanpoan muturgorriak daude; gure inguruan muturbeltzak beti. Karrantzan eta Nafarroan ere ezberdinak dira.</p>

Transkripzioa

- Ta ardixak asko kanbixau dira?
- Bai, bai, lehendik asko kanbixau da. Ardixa lehen beste klase bat zauen [lehen] hemen, ta buru garbi-garbixa eukitzen zaben, uleik be ez buruan. Ta oin buruan ulia dakenak dao. Ta ardi haundixauak dare lehen baiño, ta gero hobeto gobernatzen dialako haundixao hazi be bai ta dana. Bai, lehenaotik ardi diferentia dao.
- Eta honek hobiak?
- Bai, bai, honek hobiak dia.
- Baiña honek ze dira, ointsuan ekarritako...?
- Ez, ez. Honek lehengo ardixeandik, ba, mestizauta ipinittakuak edo. Lehen, ba, bertako adarixa, bertako razia beti ta klase bat. Ta, gero, ba, hor Gorbeako adarixak-eta hona erosi ta mestizau ta gero, ba, zertu; ganaua klase batetik, ba, oin beste klasera jarri gehixau. Bai, bai. Lehen, bertako ardixak buruak garbi-garbixak eukitzen zittuen danak, ulerik be ez buruan. Ta oingo ardixak buruan ulia dake; zaparradia eitten dabenian be guardasola dake haintxe buruan.
- Bai, ta beste toki batzuetan, hor, Naparruan ta...
- Bai, hor beste klase batzuk.
- ... adarrekin eta, ez?
- Bai, adarrekin [erabili] ta gorrixak, mutur-gorrixak; eta hemen mutur-baltza. Hor, hor parajiak kausatzen dau. Horrek hor, zerian, Aralarren-ta, Mendiandia ta hor dao mutur-gorriska edo zuriska edo holako zerak, ta hanka-motzak eta ardi txikixauak. Baiña harako harek hoba dia; honako ez dittut nahi nik harek. Baiña han mendixak zelan altua ta hotza dian, harako... Jaten be gutxiao bihar dabe harek, ta dana dake han. Bedarra be motzaua egoten da beti, ta harako hobiak dia harek. Baiña honako mutur-baltza, latxa mutur-baltza.
- Latxa bada, mutur-baltza esaten detsazu?
- Bai, latxa razia da hau, e. Ta harek be latxa razak badaoz gorrixak be, baiña "lacha negra" hemengua. Ta, gero, beste batzuk karranzana. Horrek mutur-gorri batzuk dia, diferentiak dia karranzanak be. Karranzanak, ba, buru-gorrixak eta belarri haundixauak. Diferentiak dia. Bai. Hemen, oin Arkaute, hor Araban dao, Vitorixa onduan, Arkauten dao adarixak inseminaziñorako ta. Ta hara nere adarixak be euki dittue han Arkautera eruanda. Hemendik bildotsetan eruan ta. Ni lehenao esnien kontrolau eitten niñuen, ba, hemen, "control lechero" esaten jakona. Ba, hillian behin etortzen zan esnia kontrolatzera mutil bat eta [neurri] esnia,[zeiñena]... Ardixak danak belarrixan numerua dake oin, ta handik, ze numerok zenbat esne emoten daben. Dana notia hartzen zaben hillian behin, ta gero ardirik onenanak, umiak, adarittarako eruaten zituen horra, Arkautera. Ta han egon zian nere adarixak bi-hiru edo. Hiru-lau... lau eruan zittuen hara, baiña hiru-edo egon zian han hazixa kentzeko. Ta... Baiña han klase danak dao, e? Gorrixak be bai ta karranzanak be bai ta danak, Arkauten.

10. Ardiak noiz ernaldtu behar? Ardiak eta ahariak

- **Erref:** ELG-005/011
- **Iraupena:** 0:06:00. **Hasi:** 00:40:45. **Bukatu:** 00:46:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Ardiak ez ditu inseminatzen; normalean aharitu egiten ditu. Lehen aharia abuztuan erretiratu, eta urrian botatzen zen. Adaria ardiei lehenago botaz gero, bildotsak goizegi jaiotzen ziren, eta mendian oraindik janaririk ez. Ahariak berak topatzen du zein dagoen ahari eske. Artalde handietan 3-4 ahari egon daitezke, baina normalean bakarra. Bi ahari badaude, bata makala behar, bestela topeka hasiko dira. Orain adarbakoak daude, eta errazagoa da. Lehen beti adardunak. Ardiei garbi atzematen zaie noiz dauden arkera eta artzainak badaki gutxi gorabehera ardi bakoitzak noiz izan behar duen bildotsa.</p>

11. Artzainek ardi guztiak ezagutzen dituzte

- **Erref:** ELG-005/012
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:46:45. **Bukatu:** 00:48:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Artzainek ardi guztiak ezagutzen dituzte, baita 1.000 ardi edukita ere. Denek aurpegi ezberdina dute. Izena ere ipintzen zaie gehienetan.</p>

12. Ardi-txakurrak

- **Erref:** ELG-005/013
- **Iraupena:** 0:04:45. **Hasi:** 00:48:00. **Bukatu:** 00:52:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Beraienean beti izan dute ardi-txakur ona. Bere aitak ogerleko bat ordainduta ekarri zuen lehenengoa, Endrike gaztea zela. Auto batek harrapatu zuen. Gero beste bat ekarri zuten, ardi baten eta bildots baten truke. Hortik aurrera, beti ardi-txakur ona izan dute. Txakurra fina bada, erraz heziko duzu; nagia bada, alperrik.</p>

Transkripzioa

- Bai. Guk txakurrekin... lehenao txakurrak be... bueno, gurian beti egon dia ardi-txakurrak, e! Baiña gure lehenengo zerian ardixak ipini zienian bapez txakurrik. Ta gero, gero ensegida hasi zian gurian aitta txakurrak ipintzen ta ardi-txakurrak beti onak. Onak, e! Jeneralmente, onak gurian egon dia. Ta bat, txakur bat... ba, orduan bape ez zakan gurian txakurrik ta lehelengo txakurra izango zan. Ta gure aitta Oletakua zan, ta Oletara fan ta ekarri eban handik txakur bat, ta ekarri eban duro bat pagauta bakarrik. Orduen denporan durua, ba, mordua izango zan, e! Baiña duro bat pagauta. Ta txakurroi hartu zaben —anaia ibiltzen zan, hori Beizun dauenori orduan ardixekin, ni gaztia, artietan eskolan ta— ta ardixekin hartu zaben ta fenomenua urten txakurra, ona! Ta, gero, orduan denporan karreteran ibiltten giñan gu ardixekin gora ta behera, ta orduan autobusa edo korrean bat bakarrik pasatzen zan, ez zauen kotxe txiki bape. Elgetatik Uberara egunian kotxe txiki bat be ez zan pasauko seguramente, ez zauen

ta. Autobusa Bilbora, Tolosa-Bilbao, ta horretzek, autobusak, pasatzen zian Elgetatik, Uberatik Elgetara. Ta, ba, gora ta behera ardixekin kamiñuan, Uberara fan ta Elgetara ekarri, gure anaia ta beste bat, beste... gure aittan anaien koñetua. Ta bixak badoiez. Ardi-errebaño haundixa; orduan bi errebaño juntauta, hirurehun ardi edo berrehun ta berrogeta hamar edo. Ta kamiñuan, bera bakar-bakarrik —bata aurrian ta bestia atzian lagunok ta—, txakurra bakar-bakarrik, aldamenara baztartzien zituen, ba, ardixak. Baztarreratutakuan ardixak, berak bere burua jakin ez baztarreratzen, ta fan da kotxian, autobusan azpira, ta autobusak harrapau ta jo-ta garbi. Bua! Gure anaia negarrez illuntzian txakurra akabau jakola ta bera ezin leikiala gehixao ardittara fan. Txakurra akabau jakola ta bera ezin leikiala gehixao ardittara fan; ta “Jirauko juau txakurra barrixa” aittak. Ta berriro fan Oletara, ta jirau zaben. Ta txakurra [...] ikessitakua, ondo ikessitakua. Ta ekarri eban txakurroi, ardi bat ta billots bat errebañuan daozenik onenak... kanbixua. Bera etorriko zala txakurran jabioi ardixa ta billotsa apartatzera ta daozenik onenak errebañuan. Ta halaxe apartau zittuen ta eruan, ardixa ta billotsik onena: billots haundixa ta ardi onena. Ta txakurroi ekarri eban ta joe! txakurra fenomenua, ona. Ta urte morduan egon zan gero ha. “Sol” izena ekan. Ta, bueno, gurian gustora txakurrorrekin. Ta, zera, egun baten horrek Aixola... Aixolako... oin guarda daona ezautzen dozu presan? Hor Aixolako... han, Jose Luis, guarda egoten dana? Ba, haren aitta ta aittitta harenak bizi zian, ta haren aittittak gure aittai —gure aitta haren aittittan loibia zan; horren, Jose Luisen, aittan lehengusua, ta aittitta tio gure aittak zeroi, hango Jose Luisen aittitto— ta harek, tiok, gure aittai: “Hori dok! Txakurraaittik ardixa ta billotsa emon? Orraittiok hi ez hao sano!”, “Ez dao ardi bateaittik ta billots bateaittik emoteko!”, gure aittak, ona zan ta. Ta, gero, handik aurrera, ba, artietan gu umiak giñan, ta aitta bera faten zan ardixak batzera. Ta ardixak... esnia batzeko marmittak eta bizkarrian hartu ta... Orduan han presan bizi giñanian [Monten] goixen [zauen] txabolía ta ardixak mendixan ibiltzen zian Santa Mariña zaharra esaten [dotsen] han kurutzia dauen lekuan. Han goixan ibiltzen zian ardixak. Berak etxetik urtendakuan “Ia, Sol, ardixak ekarri txabolara”. Ta txakurra bakar-bakarrik fan ta bera txabolara [Ilegau] orduko ardixak txabolan. Ta bapez... aldemenian bapez geratu be ez atzera, e! Danak erbi-txakurrak eitten daben moduan buelta guztia hartu ta ta! txabolara. Ta gero tio zaharrorrek: “Dios! Neuk emongo [dostaaz] ardixa ta billotsa” gero handik ikusi ebanian hori eitten. Ta “Hori ez dao emoteko ardi bateaittik ta billotsa bateaittik”. Ta ha txakurra fenomenua. Ta gero haren umiak euki nittuan ta txakurrak onak, e? Onak, onak. Gero, oin dakaten razia, berriro, honek dakaraz Naparruatik ekarritako razia da hau. Honek hogeta bost bat urte... raza bat. Honek be onak, e!

- Bai?

- Boj!

- Eta hezitza erreza da?

- Bai. Txakurra fiña bada, ondo heziko dozu; nagixa bada, ez. Nagixa bada, ezin leikixo erakutsi biharrian.

- Ta hori berihala ikusiko [zetsezun], ez?

- Bai, bai. Txakurra fiña bada, inetnziñua badaka, okerra eingo dau igual lehelengo, baiña harek intenziñua badaka, ha fiña da. Ta... Pertsona nagixeri be ezin leikixo erein, bultza ein ta “Ein eik hori” ta ez badauko gogoik ezin leikixo bihar asko erein. Ta txakurrari guala.

13. Ardi-txakurrak

• Erref: ELG-005/014

- **Iraupena:** 0:03:35. **Hasi:** 00:52:45. **Bukatu:** 00:56:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Nafarroatik ekarritako txakur batekin izandako gorabeherak. Ahuntzak zaintzera ohituta zegoen, eta gogorregia zen ardientzat. Azkenean ere ikasi zuen, eta oso txakur ona izan zen. Harrezkero, denak ondorengoak izan dira, azken 20 urteotan, eta denak onak. Euren artean ere antz handia dute, eta izena ere iguala: "Txato".</p>

Transkripzioa

- Ta Nafarruan, Iturgoien edo herri txiki baten intxarrixak eitten dia, ta intxarrixak eroatera fan ardixeri ipintzeko. Ta txakurra han, bi txakur. Ta pastore bat —pastoria zalakotan gu, ta— bi txakurrekin. Ta ardittan ondo eitten daben preguntau notsen ta ez, ardirik ez dakela, ahuntzak, ahuntzetan eitten dabela ondo. Ta joño! Abonau oskun bata, herri guztian daonik fiñena dala amioi, ta bestia, bestia ez zan ona itxuria. Abonau ta abonau ein oskun, ba, ta joño! Ni ta beste bat giñan ta ia zenbaten salduko daben. Ta ez, lehenengo ez doiala saltzera. Gero baietz, ta zenbat bihar daben. Ta halakon baten hiru milla pezeta eskatu oskun, [ta asko eskatu ebalako]. Ta, bueno, eruan ein bihar juau, baiña gutxiau eskeiñi geuk be, bi eskeiñi lehenengo. Ta gero hiru [...]. Bueno, umia, umia... Emia zan txakurroi ta ume txikixakin ekan, ta ez, bera umia akabau eingo jakola ta umia akabau eingo jakola ta ez doiela emotera gero. Ba, ume ta guzti hiru milla pezetan. Ta atzenian ume ta guzti ekarri giñuan, ta umioi txikixa, artietan hamabost egun-edo eukiko zittuen. Baiña amioi, ba, erderaz ikessitakua zan, ta erderaz aindu bihar ta erderaz bai, baiña... harek ahuntzekin —ahuntza salbajiaua izaten da ardixa baiño, ta— ahuntzekin ikessita zauen ta ardixendako gogorreixa.

- Hainka?

- Hainka ta [ene]... gogorreixa. Jo-ta lehenengo euki naben zortzi bat hamar bat egunian lotuta. Gero soltau naben ardixeana... aiba dios! Bizkor ibili bai. Elegante! Jo-ta harutz ta honutz ta haren emona! Ta halakon baten ardi batek urten dau bidetik kanpora, ta harek ahuntzak bidetik kanpora urtendakuak erretiratzan ikessita zauen pillara, kuadrillara, ta ekin dotsa ardixai segika ta ardixa ihesi Beizuko kortara, gure anaiana. Jo-ta, anaiak, jo-ta sardiakin "toma!" diarka kendu eban txakurrori. Ta, gero, "Zelan dominauko ete juat nik hau?", ta ekarri neban hona ta hemen euki neban ta "Zela dominauko ete juat?". Akordau jatan: "Katai bat ipiniko dotsat", katai zati bat, lotuta. Ta harek hankak katiatzen dotsez, ba? Ta ifini notsen kati narras ta fenomeno! Gero harek jo-ta bizkor faten hasten zanian, orduan ta freno gehixao! Ta ikesi eban, gero ondo ikesi eban. Ba, fenomeno. Txakurra fiña? Benetan! Gero haren umiak hazi nittuen. Haren umioi, ba, ekarri neban ume txikixoi be urten eban ta gero ona ha be urten! Gero, ba, umioi, ta haren umiak... Gero beste txakur bat Arraotzen [be baeken] ta Arraozkuak be hona ekarri eban ta hemen [kastiau]. Ta haren umiak hazi zittuen han be; sekula euki dittuenik txakurrik onenak harek be. Ta, gero, haren umien umia berriro neuk euki naban, ta ha be ona. Ta oin dakatena be haren herenziakua da, lau, laugarren herenzia dakat, ta danak izena be berdiña: "Txato" danak.

- "Txato"?

- "Txato". Ta danak onak, e! Ta danak toke iguala dake. Esateko begira beti

biharra eitteko. Ez hari esan ta egon geldi... esateko begira, ddiff! Jo-ta aide!

- Goguakin...

- Goguakin! Dios! Fiñegixak. Ta danak holakotxe txakurrak urten dabe. Bai. Honek buztana erdikiña motza dake, berez, jaiokeratik. Razak, razak. Han, hango napar txakurrak. Ta txakur fiñak. Ba, hemen lehenao txakurrak egoten zian diferentiak: uletsuauak eta buztan-luziak eta diferentiak. Ardi-txakurrak, baiña pixkat suabiauak. Honek dia nerbixo gehixaokuak.

- Hobiak?

-Hobiak, lan gehixao eittekuak. Bai, pastoriandako txakur ona... puf!

- Inportantia izango da, ez?

- Inportantia. Nik ardixak zaintzeko ez dot neuk ibili biharrik eukitzen; txakurrak . "Han" ta "hor" ta aindu besterik ez.

14. Elgetako artzainak eta larreak: Egoetxeaga, Beizu eta Arraotz

- **Erref:** ELG-005/015
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:56:20. **Bukatu:** 00:59:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

<p>Euren baserritik Azkonabieta ingurura eramaten zituzten ardiak. Larreak eta txilarra egoten zen. Janari asko eta ona zegoen. Orain sasiak jan du dena. Neguan zelaian egoten dira, beste baserriren baten zelaietan, errentan. Elgeta inguruan, ardiak baserri guztietan, baina artalde handiak izan dituztenak hiru: Egoetxeaga (Egotxia), Arraotz, eta eurak (Beizu). Orain bera besterik ez. Elgetan "artzaina" ez da esan izan; beti "pastoria". "ardizaintzia" edo "ardizain egin" bai, baina bestela "pastoria".</p>

15. Lanik gogorrena Gabonetatik aurrera: esnea batu, gaztagintza...

- **Erref:** ELG-005/016
- **Iraupena:** 0:02:55. **Hasi:** 00:59:30. **Bukatu:** 01:02:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

<p>Artzaina izatea gogorra da, lan asko. Sasoirik gogorrena Gabonak ostean hasten da: bildotsak atera behar, ardiak gobernatu, gero esnea batu eta gaztagintza... Lan gogorra da. Esnea batzea baino, gerokoa da txarragoa: gaztak egin, ontziak garbitu... Eta gainera berandu amaitu. Esnea batzea (jezte) ez zaio sekula gogorra iruditu; erraz egin izan du.</p>

Transkripzioa

- Gogorrena ze da?
- Gogorrena hemenditxik aurrerako zererakua, neguko asuntua ardixana.

Jaten be etxian emon bihar. Gero, etara be egualdi ona bada in in bihar dozu ardixa kanpora. Ardixa bakarrik, barruan bakarrik be ez da ondo egoten, pixkat kanpua be... Nahiz ta bedar gutxiao jan erein, pixkat freskatu ein bihar dau. Ta artzai haundixak hor, ba, hemen Gipuzkuan darenak eta, hor Urbixan-eta badakizu zelako errebañuak egoten dian? Bostehun daukezenak eta. Harek neguan... ño! gogorra pasatzen dabe negua, gogorra! Lagun bi edo hiru bakarrik eta bostehun... zazpirehun ardi [daukezenak] be badaoz ta harek... buf!, negu gogorra.

- Ta ze da gogorraua, esnia batzia edo gaztaiak eittia edo moztia...?

- Bai, danak, danak. Batzia bakarrik ez da gogorra. Batzia be bai, obligaziñua daukazu, goizian ta illuntzian batu ein bihar dozu ta ein ein bihar da obligatorixua. Bestela, ez dao zerik, baiña... Obligaziñozkua da, baiña gero... geroko lanak. Neri beti batziak sekula ez dosta emon bilddurrik, lehelengo lana dalako. Gerokuak. Gero: gaztaiak eittia, gero ontzixak garbittu bihar gaztaiak eindakuan. Harek danak ein bihar dozuz. Ta harek atzeneko lanak berandu izaten da ta ha izaten da nekosua, azkena.

- Nekatuta ta...

- Nekatuta ta berandu ta lo itteko gogua ta danak indda. Lehelengo lana, ba, batzia. Ba! Batzia, ba... Batzuk esaten dabe batzia ta... Ez, batziaaittik ni neu sekula ez naiz kejau.

- Batu zelan eitten dozue? Barruan?

- Bai, barruan, bai. Bueno, kanpua be bai, e! Guk ardixak kanpua askotan batzen dittuu. Oin, fan dan urtetan, ba, gutxi dakat eta barruan. Baiña nik, ostian, edozein lekutan. Udabarrixan egualdixak ondutakuan "da!" pilau pista batera ta [...] txakurra ipini aldamenian ta geldi-geldi ardixak.

- Bai, e?

- Bai. Ta norberaana etorri, gaiñera, asko batzera, [erak gustora]. Bai. Nik kontrola itten nabengan hor Legazpikua etortzen zan Bautista Otaegi. Oin Arantzazuko hor zerian artzai-eskolan egoten da eskolak emoten. Ta ha etortzen zan lehelengo hona ta esaten eban —Legazpikua zan ta—: "Harrittuta, harrittuta egoten naiz ni holan ardixak etortzia". Ta nereana etorri [eitten...] ardixak. Neu makurtu ta nik ingo nabeng... Posturia igual in baneu irabazi: metro-kuadruta ifini norbera urten barik egoteko ta berrogeta hamar ardi igual batu baietz han. Etorri eitten zian ta! Norberak haxe bakarrik ein bihar. Etorri. Ta... "Harrittuta egoten naiz ni, holan ardixak etorri bihar —esaten eban—. Beste errebaño batzutan ihes itten dabe batzuek". Ta [neri] be badakat bat ihes itten dabena oin be, baiña... Batzuek batzen hasittakuan gustau ez batzerik eta ihesi igual! Ta besteko baztarreraiño jua bihar harrapatzera. Ta gurian, bueltan-bueltan etorri, etorri ta norberari bizkarrian hazkaka ardixak buruakin ta [harutz juateko].

16. Umetatik ardizain

• **Erref:** ELG-072/001

• **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:01:05

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

7 urte zituela ipini zituen aitzak ardiak. 13 urterekin eskola laga eta orduz geroztik ardizain.

17. Ardiek neguan ematen duten zeregina

- **Erref:** ELG-072/002
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:01:05. **Bukatu:** 00:03:30

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Natura » Meteorologia
- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Ardiak urte-saso batzuetan lan gehiago ematen dute, neguan esaterako. Bildotsak jaio, gobernatu, e.a.

18. Bildotsak haztearen inguruko kontuak

- **Erref:** ELG-072/003
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:03:30. **Bukatu:** 00:04:25

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Bildotsak. 12 kg inguru dutenean, harategira saltzen dituzte.

19. Artzainaren bizimodua

- **Erref:** ELG-072/004
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:04:25. **Bukatu:** 00:05:40

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Bizimodua zelakoa. Goizean goiz bildotsei esnea eman; bildotsak gobernatu. Ondoren ardiei pentsua, alpapa, belar-ondoa ematen die. Eguraldiaren arabera, zelaira eramaten ditu. Iluntzean, azpiak egin, berriz ere belar-ondoa edo alpapa askan ipini eta hurrengo goizerarte. Esnea jetzi eta gazta ere egiten du.</p>

20. Gaztagintza

- **Erref:** ELG-072/005
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:05:40. **Bukatu:** 00:06:30

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Gaztagintza. Urte batetik bestera alde handia; urte batzuk esnerako eskasagoak izaten dira.

21. Gazta nola egin

- **Erref:** ELG-072/007
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:06:59. **Bukatu:** 00:08:59

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Prentsan egiten ditu gaztak. 10-12 ordutan prentsan eduki eta ateratakoan gazuretan ipini behar izaten dira. Astean behin gazura aldatu. Prest daudenean, beraien tamaina dutenean, sikatzten ipintzen dira. "Garnaria" esaten zaio gaztak sikatzeko erabiltzen den lekuari. Astebetera gazta ur epelarekin garbitu behar da; orduan hartzen du kolorea.

22. Gazta asko Eibarren saltzen ditu

- **Erref:** ELG-072/008
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:08:59. **Bukatu:** 00:11:09

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Gazta gehienak Eibarren saltzen ditu, baina baita inguruko herrietan eta kanpoan ere.

23. Gaztagintza

- **Erref:** ELG-072/009
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:11:09. **Bukatu:** 00:13:09

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Gazta eskuz egin ala prentsan egin, aldea dago. Prozesuaren inguruko kontuak.

24. Artzainaren bizimodua

- **Erref:** ELG-072/010
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:13:09. **Bukatu:** 00:15:19

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak

Laburpena:

Artzainaren bizimodua.

25. Artzain-txakurrak

- **Erref:** ELG-072/011
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:15:19. **Bukatu:** 00:16:49

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Artzain-txakurrak.

26. Udan ardiak larrera

- **Erref:** ELG-072/013
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:17:39. **Bukatu:** 00:19:19

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Udan ardiak larrera eramaten ditu, Azkonabietara. Neguan, zazpi hilabete inguruan, zelaira eramaten ditu (azarotik maiatzera arte). Azurtza; Bergaretxe. Belar-ondoa.</p>

27. Ardien jatekoa

- **Erref:** ELG-072/014
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:19:19. **Bukatu:** 00:20:54

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Ardien jatekoa: belar-ondoa, baba beltza, oloa, pentsua, artoa. Gastuak.</p>

28. Ardien gaixotasunak

- **Erref:** ELG-072/016
- **Iraupena:** 0:04:20. **Hasi:** 00:25:21. **Bukatu:** 00:29:41

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Gaixotasunik txarrenetakoa, "erroibia", errapeetako infekzioa. Hanketako gaitza.

29. Ardiak; ahariak

- **Erref:** ELG-072/019
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:31:03. **Bukatu:** 00:33:28

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Ahariak. Aharitzeko denbora. Urtebeteko bildotsak aharitzeko denboran, aparte izaten ditu. Ardi antzuak.

30. Ardi klaseak

- **Erref:** ELG-072/022
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:37:08. **Bukatu:** 00:39:18

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Ardi klaseak. Pinu gutxi jaten dituzten ardiak, formalak.

31. Ardien izenak

- **Erref:** ELG-072/023
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:39:18. **Bukatu:** 00:41:38

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Ardien izenak.

32. Ardien markak

- **Erref:** ELG-072/024
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:41:38. **Bukatu:** 00:43:10

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Ardiei egiten zaizkien markak.

33. Diru-laguntzak

- **Erref:** ELG-072/025
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:43:10. **Bukatu:** 00:44:50

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Ardiak edukitzeagatik ematen dituzten laguntzak.</p>

34. Bildotsei buztana noiz moztu

- **Erref:** ELG-072/026
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:44:50. **Bukatu:** 00:47:50

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Buztana, jaio eta hilabetera mozten zaie bildotsei.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-03-07

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com